

BULGARİSTAN'DA TÜRK KÜLTÜRÜNÜN BAŞINA GELENLER

"Türk devletinden ve özellikle Kültür Bakanlığımızdan en büyük beklentimiz, Türk kültürünü bugüne kadar hayatı pahasına ayakta tutmaya çalışan bu cefakar sanatkarlarımızı (Bulgaristandan göç eden) unutmaması, Bulgaristan Türklerinin folklor ürünlerinin derlenerek basılması, Türk ve Dünya kamuoyuna tanıtılmasıdır."

Ahmet CEBECİ*

1878'de, yaygın tabiriyle "93Harbi" neticesinde bir Prenslik olarak kurulan Bulgaristan'da, Türklere karşı göçe zorlama baskıları yanında, Türk kültürüne karşı baskılar da başlamıştır. Ancak 1944 yılında gelen komünist rejime kadar bu baskılar, Türk kültürünü yok etme amacıyla uzak olup, yalnızca Türklere karşı ikinci sınıf vatandaş muamelesinin doğurduğu plânsız baskılardır.

1944 sonrasında yeni rejim, önceleri Türkleri sosyalist düzene ısındırmak amacıyla, "kültürümüz muhtevaca sosyalist, şekilce millî olacaktır" prensibine göre hareket etmiş ve Türk kültürünün gelişmesini bu gayeye ulaşmak üzere desteklemiştir. Yani Türk kültürünü ve özellikle de Türk folklorunu, Türk halkının beynini yıkayıp komünistleştirmeğe üzere kullanmağa çalışmıştır. Buna paralel olarak ilk yıllarda Türklar, İslâm dininden ve dinî geleneklerinden soyutlanmaya çalışılmıştır. Millî geleneklerle yukarıda belirtmiş olduğumuz amaca uygun olarak desteklenmiş, Türk okullarında Türk halk türkülerine, Türk halk oyunlarına yer verilmiş, Komsomol ve Parti teşkilâtları tarafından Türk köylerinde folklor ekipleri ve Türk Halk Türküleri korolarının kurulması ve il bazında yarışma festivallerine katılmaları desteklenmiş. Böylece Türk halkı arasında kendi kültürüne karşı büyük bir ilgi uyanmıştır. Sofya Radyosunda Türklar için yapılan Türkçe yayınlarda bu çalışmaların semereleri yer almış, bir çok halk türküleri sanatkarları da yetişmiştir. Şumnu, Razgrat ve Kırçalı şehirlerinde kurulan Türk estrat tiyatroları da Türk halk müziği ve halk oyunlarını sahneyeleyerek, Türk kültürünün gelişmesine büyük katkıda bulunmuşlardır. Bu faaliyetler radyoda olduğu gibi, "Yeni Işık", ve "Yeni Hayat" ve "Halk Gençliği" gibi Türkçe olarak yayınlanan gazete ve dergilerde de büyük ölçüde yer alarak desteklenmiş-

*G.Ü. Gazi Eğitim Fak. Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi.

tir. Türk halkı arasından derlenmiş türkü ve oyunları ihtiva eden kitaplar neşredilerek, Türk folklorunun yaygınlaşması da sağlanmış. Bu arada Türk atasözleri, Türk Masalları, Türk bilmeceleri gibi derleme eserler de basılarak, Türk halk kültürünün ürünleri büyük ölçüde sergilenmeye başlanmıştır. Ancak, bu durumun Türklerin konünistleşmesine değil, millî benliklerinin ve millî duygularının desteklenmesine yaradığını farkedene, 1956'dan sonraki Jivkov rejimi, Türk kültürünü destelemekten vazgeçip, yavaş yavaş bunu yasaklama yolları aramaya başlamıştır. 1959/60 ders yılında Türk okullarının kapatılarak Bulgar okullarıyla birleştirilmesi, bu dönüşün en büyük göstergesi olmuştur.

1962 yılında, Türk okullarının kapatılması ve Türk kültürüne karşı alınan tedbirlerin, Türklar arasında büyük bir tepkiye sebep olduğunu görev Jivkov, Delioran'ın Habip (Vladimirovtsi) köyünde irad ettiği konuşmasında. "Bulgaristan Türklerinin güzel Türkçelerini konuşmaya ve güzel halk türkülerini söylemeye devam edceklerini" belirterek, Türklere yatıştırma yoluna gitmiş. Ancak bu tarihten sonra da Türk kültürünü ezme tedbirleri devam ettiğinden, tepki ve memnuniyetsizlikler de sürmüştür. Artık okullarda Türk halk müziği ve oyunları da yasaklanmış, köy folklor ekipleri destek görmez olmuş, festivaller de yasaklanmıştır.

1963 yılında itibaren Türklar arasında bazı kıptırdanmalar ve gizli teşkilâtlar görülmeye başlamış. Her ne kadar yakalananlar şiddetle cezalandırılmışsa da, Türk kültürüne ve millî benliğe sahip çıkma mücadelesi devam etmiştir. Türk tiyatrolarının reportuarından Türk halk müziği ve oyunları çıkartılarak, Bulgarca dram sahneleme mecburiyeti getirilmiş, ardından da "Bulgarcayı beceremedikleri" bahane edilerek kapatılmışlardır.

1970'li yıllarda, okullarda göstermelik ola -